

A 2662

352 fram.  
1926-27.

Birátala kiralik:

Dékan ur is

Dr. Illyésy V. Józsa professzor urunk

Debrecen, 1927. március hó 2-án

L. Kónya  
r. i. protokoll.

A 2662



A gyámhatóságokról.

Államtudományi doktori értekezés.

Írta:

Kiss Gyábor.

Alfredon  
927 7.

Kiss Gyábor

Alfredon  
Kélt. 1927 márc. 8

de Vrely

Debrecen, 1926.

## Fordások:

1. dr. Boér Elek: Magyar közigazgatási és pénzügyi jog.
2. Bárdy Pándor: Közigazgatási törvénytar.
3. dr. Amthy Károly: A magyar közigazgatási és pénzügyi jog kézikönyve.
4. dr. Márffy Ede: Magyar közigazgatási és pénzügyi jog.
5. Sémeth Péter: A gyámság és gondnokság.
6. Sipőcz Károly: A magyar gyámsági törvény.



## A gyámhatóságokról.

Minde az államnak, miud  
 a társadalomnak érdekében áll és szent  
 kötelessége ana törekedni, hogy a ter-  
 melőket okok miatt személyük és ügye-  
 ikről gondoskodni képtelen tagjaik ré-  
 szint hasznos polgárokka' felneveltesenek,  
 részint személyük és vagyonuk jogtalan  
 sérelmek ellen megvédesék.

E cél elérése végett az állam a tehetetlen személyek és érdekük gondját, természetes védők hiányában, alkalmas egyénekre bízva: a szükség és célszerűséghez képest hatáskörüket megszabja, eljárásukat ellenőrzi, sőt a tapasztalatokból okulva, még a természetes védők irányában is bizonyos ösztönzések által törekszik a visszaélések, hanyagság által okozható bajokat megelőzni.

Ez irányban tehát az állam nem a polgárai közti vitákat tekintélye által eldöntő, sül-

meket megtorló hatalmat gyakorolja,  
 hanem azon legfőbb kötelességének  
 felel meg, hogy a közrend helyes szabályozása által polgárai személy és  
 vagyonbiztonságukat veszélyeztetést ne  
 csak megelőzze, hanem lehetővé te-  
 gye, hogy mindegyik tagja szelle-  
 mi tehetséget fejlessze és anyagi  
 jólétét törvényes úton előmozdíthassa.  
 A közigazgatás egyik ágát képezi te-  
 hát az öncselekvésre képtelen személyek  
 érdekei feletti legfőbb gondoskodás és  
 felügyelet. Ott is, ahol az állam  
 a hivatala gyakorlását bírói köze-  
 geire ruházta, ezek nem igen

szolgáltatnak ki az állam  
nevében, hanem a közigazgatás  
egyik feladatát teljesítik.

A munka meg-  
szedés nagy elvének alkalmazása  
minden téren nagyon eredmény-  
eseket teremtett. Ennek kell év-  
velyesülni a közigazgatással és az  
annak egyik ágát képező gyám-  
ügynél is. Az állam nem nevel-  
tethet minden gyermeket, nem ad-  
ministrálhatja minden kiskorú, vagy  
elmebeteg vagyosát saját közege által.  
Az államnak fel kell használni  
célja elérésére azon tényezőket,

melyek nélkül célját vagy éppen  
 nem, vagy csak tökéletlenül éri-  
 hetné el. Előszörban a szülőkre  
 kell támaszkodnia. A szülőket  
 már a természet gyermekük leg-  
 gondosabb őrivé avatta. Itt az  
 államnak felügyelete csak felette  
 kis mértékben szükséges. Rend szerint  
 a legjobb akaratú sem képes a  
 szülőket pótolni. Legfeljebb természet-  
 ellenes kivételek miatt maentert  
 irányban kell is lehet intez-  
 kednie. Ha nincs szülő,  
 vannak más személyek, kik bel-  
 ső ragaszkodásuk, vagy jogos ön-

édekek miatt kiváló bizalommal  
 édesesek. A házastárs, a rokon,  
 vagyis a család lesz a leggondos-  
 sabb és a védelme mellett tehe-  
 tetlennék.

Tágabb kört véve  
 szemügyre, azon közeig előjárói,  
 ahol a kiskövűnek, vagy gondno-  
 koltnak otthona van, vagyona lé-  
 tetik, többnyire közvetlen tapasztá-  
 latból személyesen ismerik a kiskövű,  
 vagy gondnokolt személy, családi és  
 vagyoni viszonyait.

Amellett ér-  
dekében áll a községnek, hogy a  
kisközség hasznos tagjaivá váljanak,  
vagymuk fenntartásuk és gyarapodásuk,  
már azért is, mert elősegítettt polgárai  
eltartásuk né nélkül.

Minden alkal-  
mál és időnkül szolgál a község  
előjárásának, hogy a kisközség, vagy  
gondnokolt ügyeit alaposan megismer-  
ni, a netáni viszonyokról tudomást  
szerezni törekedjenek.

A legszabatosabb

és legfontosabb ügyvéntartás, a legki-  
 tűnőbb jogi képesség és a pótolhatja  
 annak szükségét, hogy legyen az az  
 körben, melyben a tiszok vagy gond-  
 nokolt él, ily megbízható közeg, ki fel-  
 ügyeljen azok eljárására, kikre a tis-  
 okú nevelés és vagyonának kezelés  
 bízott. A családok és a község-  
 ben bizalomra méltó felügyelő közle-  
 gek szükségét tehát a gyámhatóság-  
 gal felruházott bíróságok és mel-  
 külözhetnek.

De a legpöb felügyelet

gyakorlása, t. i. a gyámuok megerősítése, kinevelése, egyes intézkedésekhez a jóváhagyás megadása, a nem alkalmasak elmozdítása, megzámoltatása, a kisközségek nagyközsítésa és ha általában célzerű, név, vagy névközpontokból álló új vagy meglévő községek kezelése is; miut közigazgatási tudósok, helyes a közigazgatási községekre vonatkozóan.

Ott, ahol a közigazgatás feladata nem olyan sok és nem. oly nagy, hogy a gyámügyet is

el nem látható, ha különben a  
 szakértelem elérhető, a közigazgatás al-  
 talános szervei megfelelnek a célak, pl.  
 kisebb városokban.

Ott, ahol a köz-  
 igazgatás helyesen csak a munkameg-  
 osztás elvének alkalmazása mellett működ-  
 hetik jól, ott speciális szakköröket kell  
 e célból felállítani. Ilyenek az átvizel-  
 tek.

Az kétségtelen, hogy  
 tagjai közt jogértőeknek is kell lenni, mert  
 feladatainak egyik része védelem jogi érdekeit

is képviselői és eltalálható, és mert az egyes  
 községek és gondokoltak ügyei az egyéni  
 körülményekhez képest az élet legkülönböz-  
 zőbb jogviszonyaival kapcsolatban, a gyám-  
 hatóság tagjaiak a közigazgatás és ma-  
 gányoz minden terület bizonyos jártasság-  
 gal kell bírniok.

De feladatuk  
 másik nem kevésbé fontos része a kis-  
 községek ügyeiből, vagyunk helyes ke-  
 zeléséről is gondoskodni megfelelő felügyelet  
 gyakorlása és helyes irányítása által.

Ennél nem lehet

abstract jogszabályokat felállítani, hanem az élet, a helyzet követelményeit kell szem előtt tartani, nem a teljesen felülmutató pártatlan bírónak kell lenni, hanem bele kell magát képzelni az adott helyzetbe.

Méha még a jogi meggyőződést is meg kell tagadni. A nyomorban szenvedő kiskorúak nevelése, életfelmentésének biztosítása céljából nem ritkán jóvá kell hagyni oly egyezséget is, mely a jogi meggyőződés szerint a kiskorúak nézve hátrányos volna, de a szükség törvényt bont és a kiskorú pontosabb érdekei vérszűrtetése nélkül nem lehet bevágni a név,

vagy végrehajtás eredményét.

Itt is lehet egy-  
dül nemcsak a bizonyítékok alapján  
árványokat elintézni. Az egyéni körül-  
mények oly gyorsan változnak, különféleké-  
nt a gazdasági forgalom oly hullámzó, hogy  
nem ritkán a régiós jogi formák  
mellőzésével kell gyorsan cselekedni, mert  
a késedelem által maga a cél, az  
eredmény volna kockázatosra.

Itt is lehet egy-  
forma szabályok szerint elintézni külö-  
mbe teljesen hasonló ügyeket. Ez törvény

előtt ugyan mindeket egyenlő, de a műveltség, a vagyon, a társadalmi állás különbségéhez képest más-más eljárás követeendő. Egy nagy jószág eladásánál mindenesetre indokolt lesz külön szakértők meghallgatása, míg egy kis szőlőskertnél meg kell elégedni a család, az előjáróság véleményével. Előkelő családból származó gyermekek nevelési irányára, illetőleg annak helyeségére nézve nagyobb súlyt kell fektetni a hasonló társadalmi állást elfoglaló rokonságra, mint az annak elbírálására igen gyakran)

képtelen közégi előjárásának, közgyám-  
nak.

Kelem a jog, ha-  
nem a célszerűség kérdésében merzik a  
lényeg. A gyámügyi bíró sem lehetne bíró,  
ha nem azt vizsgálná, kihez van igazsá,  
hanem adminisztratív közeg, ki azt kutatja,  
mi a helyes, a célszerű az adott körül-  
mények között.

Általában mai  
privatizációval fogva is nehezebb a bírónak  
más arcot ölteni akkor, ha nem mint bíró,  
hanem mint adminisztratív közeg jár el.

Önkénytelenül az alakosság malma alatt áll. Pedig a gyámügy helyes intézése még azt is megkívánja, hogy gyakran az utasomón kívül levő körülményekre is figyeljen a gyámhatóság.

Gyakran a gyám személyes viszonyainak ismerete óvatosabb, behatóbb vizsgálatra indítja a hatóságot, máskül meg a javasolt gyámuak minden kétségen kívüli megbízhatósága indokul szolgálhat a javaslat jóváhagyására, bár a bizonyítási eszközök hiányában is kimerítő.

Érdemes példát,

tény hozható fel annak igazolására, hogy mennyire veszélyes, ha gyámügyekben nem a ügyeg, hanem a forma tekintetik döntőnek. Ez alól pedig a bíró nehezebben emancipálhatja magát. Hivatása által belülről természetével ellenkezik, hogy ne ítéljen, hanem gyakran szubjektív tapasztalatait engedje túlsúlyra vergődni.

Iőt a gyámügy kezelés elleni panaszok egyik indoka abban volt az 1877. évi XX. törvények hatálybalépése előtt található, hogy a gyám és gyámuratóság, a felelősegtől való felelőseben

egyes ügyeket formájában nem módjában  
 a bizonyítási és törvénykezési eljárás egész  
 apparátusával kezelnek. Ely eljárás meg-  
 akasztja az egész adminisztrációt és a  
 hatósági felügyelet célját tévesztve, gyakran  
 többet árt, mint használ.

Aztól tehát, hogy  
 a gyámügy terén a jogi szakképesítés műk-  
 séges, nem az következik, hogy az ügy fon-  
 tosabb részeitől figyelmen kívül hagyá-  
 sával a gyámhatóság gyakorlása a bírósá-  
 gokra ruháztatnók, hanem az, hogy  
 azon közegek, kikre a gyámügyi ad-

minisztérió bízva van, általában hivatalunk betöltésére alkalmasak is legyenek.

A gyámügyről és gondnokságról szóló törvények (1877. XX.) között az orvosi joggal, mely minden pontos kérdésben a gyámsot a bírósághoz fordulni rendeli, mely még az apát és anyát is megzámoltatja, oda törekedett, hogy gyámügyekben az állam beavatkozása a méltóság túl ne terjedjen, hanem az önkormányzat elve jusson érvényre.

Is különnek, gyámokat általában nagyobb hatáskört

adott. Teleutékany befolyásban részesíti a családot is, bár azon a határon, melyen belül a kiskorú, vagy gondoskolt ináuti érdeklődés általában remélhető, némileg túlmélt.

A tapasztalat bizonyítja ugyanis, hogy a legtöbb esetben harmad- negyed végleges rokonok között a rokoni ömekötöttemek legkisebb lézésére, öt tudatára sem találunk.

A közéleti előjárás-  
ságnak, beleértve a jegyzőket és közgyűléseket,  
szép és okos módon alkalmazva, az árványgye

aldásos feladatot tűzött ki. Ez a halálesetek felvételle és az orvosi hatóságok biztosítása körül, pusztán közigazgatási teendőknél kívül, a gyámok javaslatára hozatala, eljárásukra, valamint a gyámoltak reménye, nevelése és vagyonára való felügyelettel való megbízásuk, a dolog természetétől fogva igen célrészű volt.

Judokolható a községi árwanévezés a község általi kezelés és a jelentéktelen hatóságok az előjáróság általi tárgyalása. Az is

helyes, hogy maga az átvétel a  
gyámhatósági felügyelet egy részét a községi  
előjáróságokra átruházhassa, pl. hogy a  
gyám a kiskorú csekély jövedelműből és  
személyes állapotaiól előtte adjon számot.

A közgyámi intéz-  
mény felette kezeses lehet, ha nem bürokrati-  
kus irányban, hanem inkább a polgári  
érdemeket kitüntető tiszteletbeli álláskép  
neveztetik. Ha a közgyám kizárólag hi-  
vatalnok, legfeljebb az alsóbb néporfaly-  
beliekre gyakorolhat meggyújtatólag fel-  
ügyeletet. Mái a díjazás csekélyisége

rendszert lehetlenné tenni, hogy minden községben legalább középmező műveltségű közgyám alkalmazásának.

Előkelőbb családok gyermekeinek nevelésének ellenőrzésére közgyámok rendszerint a kellő műveltség hiányában nem is képesek. Ha pedig az átvák és ügyek ellenőrzése másbéli nyelvénytartás mellett történik, amire nagy a hajlandóság, akkor a közgyám a hivatalosokba kait hivatalnok, ki nem is ér rá tulajdonképpen feladatának élni. Sok helyen még épen valóságos főgyámi hatáskörök tulaj-

domitauak maguknak. Félretolják a valódi gyámsot, még a múlt is. Beleszólnak mindenbe, beleavatkoznak az adminisztrációjukba, önt azt magukhoz is ragadják. Ez félreimulso a katasztróknak, miből szükségkép hátrányok keletkeznek. A magánygyámok titorváskorá válnak, a közgyámok pedig megbízás, ellenőrzés, jóformán felelősség nélkül járnak el, az igazi gyám felelősségének rovására.

Igen súlyos

volt, ha a lelkiélet, földesurakat,

tekintélyesebb polgárokat lehetne meg-  
nyerni arra, hogy szívesen elfogadják  
az „árva atyjá"-nak, egyedül a  
polgártársak bizalma által elnyerendő  
fényes és neves tisztét. Ely úton a kö-  
zép és előkelőbb osztálybeli iskolák  
ellenőrzésére is lenneek alkalmas körök.

Az árvákban  
özpontosít a teljes gyámhatósági hatá-  
sra. Számos egymástól társadalmi állásá-  
ra és családi viszonyaira elütő egyen-  
személyi ügyei és egymástól értékű és mi-  
nőségű nézve különböző gazdaság vezetésé-

re való felügyelet, esetleg helyes irányba való terelése lévén a célzerűség kivármal-  
 maihoz képest megoldandó feladat, a tör-  
 vény helyesen támaszthatóságokra bízta  
 a gyámhatóságot, jogilag is a gyakorlat  
 által képzett szakembereken kívül helyet  
 adva ott a polgári elemnek is.

Felügyelet által  
 és a polgári foglalkozásuknál fogva a  
 legkülömbözőbb viszonyokat ismerő, elfogulat-  
 lan fejták véleményezésük útján inkább  
 lesznek kideríthető, ami célzerűbb, mintha  
 egyetlen ember jóakarattal, de esetleg téves

felhozására bízatik gyakran igen nagy fontosságú kérdések eldöntése.

Az 1874. évi XX. törvényekről gyámságügyekben három feladatot jelöl ki a községi előjáróságok részére.

E feladatok elsője kisebb hagyatéki ügyekben az örökösödési eljárás vezetése. Mely hagyaték tekintendő kisebbnek, a törvény tüzetesen nem határozza meg, hanem csak arról jelzi, hogy a hagyaték legfeljebb annyi, hogy jövedelme a kiskorúak fenntartására elegendő. Vajon ez alatt a kiskorúak

örökösök jövedelme, vagy az egész  
 hagyaték értéke-e, ismét kétséges lehet,  
 mert pl. lezáruazó unokák örökösök  
 jövedelme, ha őket örökösök törzseu-  
 ként és a kiskorúak törzsen többu-  
 raanak, igen nehéz lehet, a kiskorúak  
 fenntartására nem is elégséges, mégis ma-  
 gának a hagyatékuk értéke jelentékeny  
 lehet.

A törvény mő-  
 kerinti értelmezés alapján tehát szabatosan  
 megállapítani nem lehet, hogy mely ha-  
 gyatékot tárgyalhat a közégi előjáróság.

A törvény intencióját tartva szem előtt,  
 mely főleg a csekélyebb értékű hagyaték  
 költséges tárgyalását kívánta megelőzni s  
 abból indulva ki, hogy csekélyebb értékű  
 hagyatékra és törvényes leszármazó örökösök  
 léteben konyolódott örökségi igények  
 tárgyalása alig fordulhat elő, de maga  
 az osztály a hely színe, célkerübben ejtethet  
 meg, az árvák csak oly hagyatékot  
 tárgyalását bírhatja a községi elő-  
 járóságokra, melyek az illető község  
 lakosai vagyoni viszonyára figyelemmel,  
 csekélyebb értékűeknek tekinthetők. Ilyenek

jobbára a falusi kisiparosok és földművesek hagyatéka.

Oldalágas örökösödés esetében bármily csekély legyen is a hagyatéka, az örökösödési eljárást a községi előjáróságra bízni nem lehet, mert azt a törvény kifejezetten csak lezárandó örökösök esetében engedélyezi meg.

Mindezzel együtt, ha a hagyatéka igen csekély, főleg ha a tárgyalás helyes vezetése remélhető, a törvény intenciójához felel meg az árvanok, ha a törvény betűje dacára ily hagyatéka tai-

gyalását is a községi előjáróságra bízta.

Másik feladata

a községi előjáróságnak, hogy az ávarok megbízásából megújabb sorú kiskorúak ügyében gyámhatósági jogkörrel utálkedjék.

És törvény azon kifejezést tartalmazza, hogy az ávarok ily esetekben a községi előjáróságot a kiskorúak minden ügyében gyámhatósági jogkörrel felruházhatja és csak általános kifejezésekkel jelzi azt, hogy a kiskorúak vagyontalanok, vagy megüjtek legyenek, a

felhatalmazás pedig a község kellemi és  
 anyagi állapotára való figyelemmel  
 állapittatik meg, amiret is több oldalról  
 meggályok merültek fel, hogy az ávarok  
 ezen jogának gyakorlásával visszaélhetne  
 és a célkerülés határát meghaladó hatás-  
 kórel ruházhatna fel valamely községet és  
 esetleg a községi előjáróság az ávarok-  
 tól nyert megbízás alapján gyámsot el-  
 mozgathatna és rendelkezne, a kiskorú pou-  
 tos személyi ügyekben is határozhatna, a  
 vagyon állagának elidegenítését, vagy meg-  
 terhelését megengedhetné.

Éz annál vissza-  
sabb volna, mint az ávarék ilykép  
jogot gyakorolna, amelyet a törvény köz-  
vetlenül a belügyminiszternek tart fenn.

A törvény intenció-  
ja azonban nem terjedhet tovább, mint  
addig, hogy az ávarék a községi elő-  
járókat csak ama katalumozhatja fel,  
hogy vagyontalan, vagy igen csekély va-  
gyonmal vagy jövedelemmel bíró kiskorúak  
tartása, nevelése, vagyonuk felmentése, jö-  
vedelmektetés és a csekély jövedelmek el-  
rédűsítése indít tehát a törvény 98§-a

Es a 113 § 1.2.8. iv. 12. pontjaiban felsorolt esetekben illetékesnek gyámhatósági hatáskörben

Ellenben nem illetékes a községi előjáróság a 113 § 3.7.9.11.13. pontjaiban felsorolt esetekben eljárni, vagy gyámsot kiindulni, sem maga az árnak ily kiterjedt hatáskörrel fel nem ruházhatja. A törvény csak kiskorúakról szól, de a legis rational ellenkezőik, ha hason állapotú gondnokság alá helyezett személyekre alkalmazást nem nyújthat.

Harmadik fel-  
adatok a községi előjárásragnak a jegyző  
és a közgyűlés ellenőrzésén kívül az árvaiak  
határozatait végrehajtani és az árvaiak  
felhívására egyes kérdésekben a kiskorú tel-  
mélyes viszonyai, vagy vagyonának állapota,  
ételke felől véleményt mondani.

A törvény 176 §-á-  
ban kimondott azon tétel, hogy a gyűlés-  
hatóságot elsősorban teljes jogkörrel a tör-  
vényhatóságok és a rendezett tanácsm-  
városok, kivételképen a községek, árvaiak  
kik által gyakorolják, a törvénynek egyik

sarkalatos alapelvét képezi.

Az önkormányzat körébe utalja ugyanis az állam a tehetetlen polgárai felétti közvetlen felügyeleti jogot. E felügyeletet a gyámságihatóságok teljes jogkörrel, azaz minden, a törvény által a felügyelet körébe tartozóknak nyilvánított teendőkre nézve és minden további megerősítés nélkül elsősorban a törvényhatóságok és rendezett tanácsú városok, kivételképen községek, városképek által gyakorolják. Kémi kivételt ezen szabály alól a törvény 4. 11. és 60. §-ában említett

esetek képeznek, miut amelyekben az ár-  
vassék határozata jogérvényességéhez, bár  
az ellen jogorvoslat nem használható,  
elsőbb megerősítés szükséges.

Korlátozott jog-  
körű gyámhatóságok a családtagok  
és községi elöljáróságok.

Gyámügyi ügyek-  
ben a gyakorlati életnek számos oly kei-  
dése fordul elő, melyeket nem annyira  
jogeltek alapján, miut inkább a ke-  
lyi körülmények, családi viszonyok, tá-  
rsadalmi szokások figyelembe vétele és spe-

ciális gyakorlat és szakismeret mellett lehet csak helyesen megoldani.

Az árvanréki tiszt-  
visező bár a jogi képzettség és a polgáros  
gyakorlat által érlett mélyebb és gyorsabb  
judiciuma kétségkívül még korosabb gaz-  
dasági kérdések elbírálására is kiválóan  
képesíti, mégis igen hasznos tanácsadókat  
nyerhet oly férfiakban, kik személyes vizo-  
nyaiknál fogva, valamely gazdasági kii-  
dés megoldásánál saját tapasztalataikra  
alapított és szakított véleményük értékével több  
közvetlen felvilágosítást adhatnak.

Megfelel az önkön-  
 mányzat elvének is, hogy ezen közügy  
 igazgatásánál is egyes polgárok jóakaró  
 és díjtalan közreműködésének hely adas-  
 sék. Tudokolt volt tehát, hogy a képre-  
 selőtstület saját kebeléből az árvaszékhez  
 bizalmi fejezetet választson. Né hogy azon-  
 ban a laikus elem túlsúlyban legyen,  
 vagy felelőség hiányában szabazati jogával  
 visszaélhesen, a törvény 178§-a kimondja,  
 hogy az ilyen választottak meghatározott  
 soneudben, a vesdes ülésekkel egyenlő  
 számban és azokéhoz hasonló felelőséggel

42.

vehetnek részt az ávazók ülésiben.

---

